

## Kolektivní systém ELEKTROWIN se představuje

Novela zákona o odpadech, která nabyla účinnosti 13. srpna 2005, stanoví výrobcům elektrických a elektronických zařízení povinnost zajistit zpětný odběr, oddělený sběr, zpracování a recyklaci vyřazených elektrozařízení.

Výrobci velkých a malých domácích spotřebičů založili 25. května 2005 **ELEKTROWIN a. s.**, jako provozovatele kolektivního systému, jehož prostřednictvím se rozhodli plnit své zákonné povinnosti.



*Kolektivní systém ELEKTROWIN plní za výrobce jejich zákonem uložené povinnosti a stará se o zpětný odběr a recyklaci vysloužilého elektrozařízení*

Do obchodního rejstříku byla společnost ELEKTROWIN zapsána 15. července 2005 a 5. prosince téhož roku obdržela rozhodnutí od ministerstva životního prostředí o zápisu do Seznamu výrobců jako kolektivní systém pro skupiny elektrozařízení 1, 2 a 6 (velké domácí spotřebiče, malé domácí spotřebiče a elektrické a elektronické nářadí a nástroje) pod registračním číslem: KH001/05-ECZ.

### O výsledcích hovoří čísla

Vznikem firmy začal proces, na jehož konci se recyklace elektrospotřebičů a perfektně fungují-

cí systém zajišťující sběr a následné materiálové využití surovin získaných z vysloužilých elektrospotřebičů.

Objektivně o výsledcích práce každého kolektivního systému - v České republice je jich zapsáno celkem šest - vypovídají čísla. Konkrétně ta, která uvádějí, jaké množství elektrospotřebičů je zpětně odebráno a předáno k recyklaci. Pro větší srozumitelnost se toto množství uvádí v kilogramech odebraných spotřebičů na občana a rok.

V době, kdy společnost ELEKTROWIN započala svou činnost, třídily domácnosti 1,24 kg elektroodpadů na jednoho obyvatele. V polovině třetího roku činnosti kolektivních systémů již toto množství dosahovalo 3 kg a na konci téhož roku již množství zpětně odebraných elektrozařízení na jednoho obyvatele přesáhlo hranici 4 kg na obyvatele a tím pádem Česká republika splnila, jako jediná z nově přistoupivších zemí, požadavek Evropské unie. O takovém úspěchu si může třeba Maďarsko nebo Polsko nechat jen zdát. V roce 2009 pak množství zpětně odebraných elektrozařízení stoupl na 5,6 kg na obyvatele za rok.

### Nejdůležitější jsou informace

Stále se zlepšující výsledky zpětného odběru, odděleného sběru, zpracování a recyklace vyřazených elektrozařízení ovšem nejsou jen zásluhou vybudované sítě sběrných míst, mobilního svozu a navazujících zpracovatelských kapacit. Stejně důležité je neustále zlepšovat informovanost veřejnosti o fungování tohoto systému, o tom, kam je možné vysloužilý spotřebič odevzdat, za jakých podmínek nebo jak je systém financován. Těší nás váš zájem o tuto problematiku, který zároveň svědčí o vašem kladném vztahu k ochraně životního prostředí. Máte-li zájem o bližší informace kdykoli je najdete na internetových stránkách: [www.elektrowin.cz](http://www.elektrowin.cz).



*Pro lepší informovanost obyvatel připravuje kolektivní systém ELEKTROWIN řadu akcí, kde se zejména školní mládež a děti učí jak zacházet s vysloužilými elektrospotřebiči*

Předmětem činnosti společnosti ELEKTROWIN a. s. je provozování a řízení kolektivního systému, zajišťujícího plnění povinností výrobců podle § 37g písm. e) zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech, v platném znění, společné plnění jejich povinností stanovených v osmém dílu hlavy II zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech, v platném znění, pro oddělený sběr, zpětný odběr, zpracování, využití a odstranění elektrozařízení a elektroodpadu.



## Učme se třídit elektroodpad a vysloužilé elektrospotřebiče odkládejme na sběrná místa!

Budto na sběrný dvůr, nebo jej můžete zdarma odevzdat prodejci při nákupu nového. Kde je nejbližší sběrný dvůr zjistíte na obecním úřadě nebo na [www.elektrowin.cz](http://www.elektrowin.cz)

**Společně chráníme životní prostředí již 5 let!**



ELEKTROWIN a.s., Michelská 300/60, 140 00 Praha 4  
tel.: 241 091 843, fax: 241 091 834, e-mail: [sber@elektrowin.cz](mailto:sber@elektrowin.cz), [www.elektrowin.cz](http://www.elektrowin.cz)

## Orel skalní v Jevíčku

Rád bych se s vámi touto formou podělil o zážitek, jehož jsem se stal přímým účastníkem, či spíše divákem.

Je sobota 5. března 2011 dopoledne a obloha jako vymetená. Sluníčko svítí a příroda snad i tímto zvěstuje, že jaro je již opravdu za dveřmi.

Byla by, myslím, chyba nevyrazit v tento den do přírody, obzvláště po dlouhé sérii ponurých dnů s minimálním slunečním svitem. Beru si tedy foťák a svoji masivnější část fotografické výbavy a chystám se vyfotit volavku popelavou, jež v okolí našeho města strávila celou zimu. Cílem dne je pokusit se udělat ideální foto a opětovně zabodovat v podzimní fotosoutěži, kterou každoročně pořádá Městská knihovna v Jevíčku.

Vyrazím ... Následuje krátký monitoring terénu a lokalizace volavky na předem vytipovaném místě. Předchozí sledování jsem prováděl po řadu měsíců, tentokrát se ale světelné podmínky a můj volný čas konečně protnu.

Volavku se mi podařilo najít těsně před polednem cca 120 m pod Napoleonským pomníkem. Ideální situace, je po světle. V minulosti mě nechala k sobě přiblížit až na cca 80 m, než se dala na ústup, tedy vlastně odlet. Chystám si fotovýbavu, když v tom znenadání přiletí, v tuto chvíli ještě pro mne neidentifikovatelný, obrovský dravec a zaútočí na „moji“ volavku alias dnešní modelku.

Není času nazbyt. Nestihám ani přenastavit řadu parametrů mého fotoaparátu a jen v úžasu sleduji famózní přírodní divadlo, které se mi odehrává přímo před očima. A cvakám a cvakám ... To, co jsem měl možnost vidět, bylo neskutečné a nesrovnatelné s tím, co můžete vidět třeba na TV National Geographic. Netuším, jak dlouho celá akce trvala, nicméně slabším povahám prozradím, že volavka popelavá tuto akci přežila nakonec bez úhony, což jsem posléze i zadokumentoval. Poté jsem pořídil ještě pár dalších záběrů a vrátil se domů.

S večerem jsem „sesypal“ všech 1088 fotek do počítače. Znovu a znovu se mi však vybavuje před očima jen ta scéna z dopoledne, vlastně vybavuje se mi dodnes. Začal jsem se pít, co to bylo za „velkého dravce“, rozpětí křídel obrovské - určitě přes dva metry. Například káně lesní - může mít řadu barevných mutací, postupně však nacházejí znaky, které toto vylučují. Hlavně nesedí velikost! Nakonec se zdá, že jsem našel ztotožnění - orel skalní, ale hned encyklopedický dovětek - v České republice vůbec nežije (nepřelst s orlem mořským)!!! Takže tomuto svému zjištění nevěřím.

Zagooglovávám na internetu a hledám informace. Záchytný bod číslo jedna - Česká ornitologická společnost (ČOS) - posílám k nim mail s fotkami na ztotožnění. Následující odkaz ve vyhledávací je na Repatriační projekt orla skalního do ČR (RPOS) - kontaktuji i je. Následný den dostávám zprávy od obou institucí - ČOS mi potvrzuje, že se jedná opravdu o pozorování orla skalního a od vedoucího RPOS dostávám rozsáhlejší informace.

Z počátku ke mně chovaly obě tyto výše zmíněné instituce nedůvěru, očekávaly rozmazané a neurčité fotografie, focené z velké dálky a hlavně s vyobrazením jiného ptáka. Poté, co je ode mne obdržely, obě konstatovaly, že dokumentaci této kvality rozhodně neočekávaly.

Následně zasílám další fotografie a dostávám zpětné další informace. Jde asi o roční samici orla skalního a volavka měla šanci ji zabít! Není to jejich orel (RPOS), nemá vysílačku a není ani kroužkovaný. Jde tedy o ryze „přírodního“ orla - vlastně orlici, patrně na pultce z Alp nebo ze Slovenska, tzv. „skaláka“ a je ve výborné



kondici. Do Jevíčka přijdou ornitologové na následné monitorování. Jde o událost národního významu vysoce převyšující regionální významnost, na rozdíl od orla mořského, který v ČR žije i hnízdí.

V dalších dnech mi má mužská ješitnost nedá a snažím se na internetu zjistit cokoli o orlech, a také to, zda

již někdo v ČR vyfotil opravdu divokého orla skalního. Existují sice nějaká foto orla skalního pořízená v ZOO, ze sokolnického vedení nebo z repatriačního programu. Zdá se, že jsem nakonec jediný a první v celé České republice, komu se to prokazatelně podařilo! Také se tím podařilo naprosto relevantně zadokumentovat, že je tento výskyt v ČR možný. A mělo by nás všechny těšit, že je to zrovna u nás, v našem regionu, našem městě (Orel skalní v symbolice a heraldice).

Závěrem bych chtěl poprosit všechny, kdo čtou tento článek, o to, aby měli oči otevřené a vnímali přírodu. A pokud v ní uvidíte náhodou orla skalního, kontaktujte mne, prosím. Jsem pověřen ke sběru dat o orlu skalním a k reportování těchto informací.

### Orel skalní (Aquila chrysaetos)

Rozpětí křídel: 190-229 cm (někde se uvádí až 250 cm)  
Hmotnost: 2840-4550 g samci, 3630-6665 g samice  
Délka života: prokazatelně v přírodě 38 let, v zajetí 50 let  
Rychlost letu: až 150 km/h (při střemhlavém letu)

Ochrana: kriticky ohrožený druh, používající nejvyšší možné ochrany, chráněn zákonem č. 114/1992 Sb., a evropskou směrnicí Rady č. 79/409/EEC Evropské unie z 2. dubna 1979.

Orel skalní je majestátní, nádherný dravec. Pohlavní dospělosti dosahuje v 3-6 letech života. Mladí ptáci jsou tmavěji čokoládově hnědí s charakteristickými bílými plochami na letkách a ocasní bázi. Dospělí ptáci jsou většinou jednobarevně hnědí se světlejším žlutavým zabarvením temene, týlu a středních křídelních krovek. Po dosažení dospělosti žijí v trvalých párech. Ke hnízdní si postupně budují 1-4 mohutná hnízda, jak na skalách, tak i na stromech. Potravou jsou nejodstupnější druhy obratlovců, např. ježci, holubi, kuny, mladé lišky, zajáci, ale i menší hloďavci, obojživelníci a plazi. V zimních měsících tvoří jejich podstatnou část potravy maso z padlých zvířat.

Přesné údaje o početnosti hnízdních párů v českých zemích před r. 1900 chybějí. Z mnoha historicky doložených pramenů, vč. statistiky zástřelů však vyplývá, že orli skalní pravidelně hnízdili ve všech horských i hustě zalesněných nížinných oblastech českých zemí. V 19. století hnízdili orli skalní pravidelně ještě v Krkonoších, Orlických horách, Jeseníkách, Beskydech (zde jsou konkrétní údaje z let 1850, 1852, 1882, 1889, 1893).

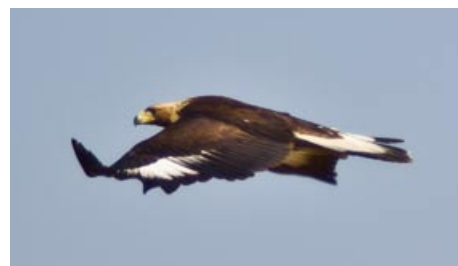
Jedinými zeměmi v celé Evropě, odkud orli skalní přichiněním člověka jako hnízdní druh zcela vymizeli, jsou Irsko (zde již ale úspěšně probíhá repatriační projekt) a Česká republika. České země byly v minulosti domovem dvou druhů velkých orlů, orla mořského a orla skalního. Orel mořský, dokud u nás nebyl člověkem vyhuben, hnízdil naposled v jižních Čechách (do konce 19. století) a na jižní Moravě (do začátku 20. století). Po úspěšné repatriaci v letech 1979 až 1984 byl jako hnízdní druh do naší přírody navrácen a jeho populace nadále narůstá. Orel skalní na tuto příležitost stále čeká.

Orel skalní v symbolice a heraldice (moravská orlice)  
Kráľ vzduchu. Kráľ ptáků. To je orel skalní. Vidět ho je fascinující zážitek. V některých kulturách byl a stále je uctíván jako posvátný pták a jeho pera a jiné části jeho těla se používají při mnoha náboženských ceremoniálních, zvláště pak mezi domorodými indiány ve Spojených státech a Kanadě, kteří mimo jiné nosili členky z orlích per. Některými byl považován i za symbol síly a odvahy.

Byl také předlohou pro standart Římských legií, aquila. Nalezeme ho též v národním erbu Egypta, Mexika, Rumunska a mnoha jiných států. Symbol starověkého Říma, Ruského carství, Rakouska-Uherska, ale třeba i Moravy a Slezska.

Orlice (heraldika) - Jako orlice se v české heraldice rozumí vyobrazení figury orla, který má jednu hlavu, přičemž figura se dvěma hlavami je nazývána orel. Ženský tvar „orlice“ (místo - jednohlavý orel) je zvláštností českého heraldického názvosloví.

Ve Starověkém Římě se orlice stala také znakem císaře jako vrchního velitele armády a následně znakem Římské říše jako celku. Po vzniku Konstantinopole začal být na základě nově vzniklého duálního charakteru císařství (latinský Západ a řecký Východ) užíván symbol



(dvouhlavého) orla: levá hlava symbolizovala Řím a pravá Cařihrad.

Znak orla se pak stal znakem Byzantské říše, která se nikdy nevzdala postulatů vlády nad upadlou západní částí říše. Odsud byl mechanicky převzat jinými státy, např. Ruskem.

Znak orlice naopak navazuje na tradici předpokládající rozpad říše na dvě části, stal se erbem Karla Velikého a následně Svaté říše římské (do roku 1433). V současnosti je časťou figurou ve státních znacích, například České republiky nebo Polska.

Stříbrnočervená moravská orlice je dnes součástí velkého státního znaku České republiky, jakož i znaků krajů Jihomoravského, Olomouckého, Zlínského, Moravskoslezského, Pardubického a Vysočiny. Jihomoravský kraj kromě stříbrnočervené orlice užívá ve čtvrtém znaku uděleném roku 2004 také zlatočervenou variantu moravské orlice, která je umístěná ve čtvrtém poli. Vedle uvedených krajů je historické území Moravy

obsaženo i v Jihočeském kraji (Dačicko, Slavonicko), který však ve znaku moravskou orlici nemá. Stříbrnočervená moravská orlice je též součástí městských znaků čtyř moravských měst: Jevíčka, Moravské Třebové, Olomouce a Znojma.

Repatriační projekt návratu orla skalního od ČR ([www.orelskalni.cz](http://www.orelskalni.cz))

Repatriační projekty, jejichž hlavním cílem je navrácení původních, člověkem vyhubených druhů do jejich přírodního prostředí, probíhají jak u nás, tak v řadě evropských zemí. Cílem repatriačního projektu návratu orla skalního do ČR je vytvoření stabilní hnízdní populace, tak jako tomu bylo v Moravskoslezských Beskydech před 150 lety. Předpokládá se propojení se slovenskou populací a lze očekávat šíření orlů skalních i na dalších územích ČR. Více info na [www.orelskalni.cz](http://www.orelskalni.cz)

### Závěrem

Nemohlo by být příznačnějšího místa pro setkání s orlem, vlastně orlicí, než ve městě, jež se pyšní orlicí ve znaku, a na území obdobného heraldického označení. V místě symbolickém - u pomníku napoleonských válek, jenž má na svém vrcholu také orla (tedy dvouhlavého).

Popřejme „naši“ orlici mnoho zdraví, žádné pytláky a ať se k nám brzy vrátí anebo ještě lépe - ať se u nás rovnou zabydlí. Je to opravdový zážitek ji vidět a ze srdce to přeji vám všem!

Autor textu a fotografií: Ing. Roman Christ,  
Jevíčko - mail: [foto@romanchrist.cz](mailto:foto@romanchrist.cz)

### Odkazy www

[www.romanchrist.cz/canon/orelskalni](http://www.romanchrist.cz/canon/orelskalni) - fotogalerie orla skalního v Jevíčku  
[www.romanchrist.cz/canon/utok](http://www.romanchrist.cz/canon/utok) - fotogalerie útoku orla skalního na volavku popelavou  
[www.romanchrist.cz/canon/volavka](http://www.romanchrist.cz/canon/volavka) - fotogalerie volavky popelavé po útoku

### Zdroje informací:

[www.orelskalni.cz](http://www.orelskalni.cz) - program repatriačního programu návratu orla skalního do ČR  
[www.cso.cz](http://www.cso.cz) - Česká společnost ornitologická  
<http://aktualne.centrum.cz/priroda/clanek.phtml?id=415449> - orel skalní  
[http://cs.wikipedia.org/wiki/Orlice\\_\(heraldika\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Orlice_(heraldika)) - Orlice  
[http://cs.wikipedia.org/wiki/Heraldicke\\_znaky\\_ceskych\\_zemi](http://cs.wikipedia.org/wiki/Heraldicke_znaky_ceskych_zemi) - heraldické znaky českých zemí

## Fotograf krás přírody

Fotograf - amatér Zdeněk Šustr vystavoval ve spolupráci s Městským muzeem a Městem Jevíčkem na zámečku od 21.3.2011 do 25.3.2011 mimořádně působivé barevné fotografie krás přírody.

Zdeněk Šustr (\*1941) se vyučil novinikem pro dobývání uhlí, dále vystudoval geologicko-měřickou průmyslovku v Příbrami a v roce 1962 nastoupil do Moravských šamotových a lupkových závodů ve Velkých Opatovicích jako geolog. Začal fotografovat v r. 1955, kdy dostal od rodičů první malý fotoaparát zn. Rodenstock. Bohužel brzo mu ho někdo ukradl. V Jevíčku si kupuje druhý fotoaparát (asi v r. 1964) „Prakticu“ za 1.500 Kč (jeho tehdejší měsíční výdělek byl přibližně 1.200 Kč).

Výstava fotografií Zdeňka Šustra nazvaná „Toulky přírodou“ je plná kouzla a energie, představuje nám bohatou faunu, např. ptáky jako drozda zpěvného, zvonka zeleného, brkoslava severního, sýkorku koňadru, hýla obecného, strnada lučního, zvonohlídka zahradního, strakapůda velkého, ostruháčka březového, rehka domácího, perleťovce malého a další, dále motýly, různý hmyz jako kobylku křídlatou, vážku rudou, babočku síťovanou a jiné, kamzíky, divoké kozy kri-, kri-, úžasného plaza ostrova Kypru Agama Lizarda, muflony atd.

Vystavené fotografie zažívaly spoustu obdivu, radošti i chvaly nejen od odborníků, ale i dětí. Na vý-

stavu jich přišlo hodně ze základní školy, gymnázia i mateřské školy. Návštěvní kniha muzea i zvláštní archy Zdeňka Šustra zaznamenaly více než deset popsaných stránek. Je obdivuhodné, že na výstavu přišlo 11 tříd ze základní školy, 4 třídy z gymnázia a 3 třídy z mateřské školy. Celkem asi včetně ostatních hostů 610 osob. Návštěvníci své pocity zapisovali do muzejní knihy, např. konstatování „Vynikající výstava, úžasné snímky, děkujeme“ se opakovalo asi 12 x. „Tak skvělé barevné snímky jsem ještě neviděl.“ Paní učitelka M. H. z Jevíčka píše: „Výstava mě nadchla, svou originalitou a citem pana Šustra, s jakým zachytil krásu a rozmanitost naší přírody.“ H. z Březiny: „Jsem fotograf - amatér. Hluboko se skláním v obdivu před precizností vystavených fotografií.“ Hel. z Březiny: „Važme si přírody, která nám dává tolik krásy.“ A. L. z Jevíčka: „Nestačí pouze dobrý aparát, ale patří k němu trpělivost, smysl pro krásu, jednoduchost a cit v duši.“ P. K. z Jevíčka: „Krásu přírody, kterou fotografie nabízí je třeba vnímat. V tomto případě vznikl pro diváka úžasný zážitek.“ P. S., Jevíčko: „Fotografie jsou nádherné, úžasné. Přejí panu Šustrovi mnoho dalších fotografických úlovků.“ Z. K., Jevíčko: Člověk, který chodí do přírody a nevidí, možná nyní zjistí o jakou krásu je ochuzen. Zdeňku, díky za tyto krásné snímky.“ atd.

Finanční výnos výstavy je určen Městskému muzeu, vstupné bylo dobrovolné, děti zdarma. Muze-



um děkuje autorovi snímků.

Zajímavé byly i ostatní fotografie na výstavě. Např. snímek „hříbu“ - zvláštního mraku nad pivovarem, rozpracované náměstí, stavba Penny, pískovcové mosty na dálnici. Obdiv sklízela - hlavně u dětí - pokladnička ve tvaru rakve, která úmrlčí rukou brala sama peníze. To bylo smíchu...

Na snímcích výstavy „Toulky přírodou“ obdivujeme lásku autora k přírodě, žádoucí inspiraci hlavně pro mládež, technickou kvalitu fotografií, souhrn všech detailů na snímcích, které Zdeněk Šustr docílil i mimo atelier a bez početného štábu za zády.

Foto: Zdeněk Šustr  
Ing. Jan Suchomel

## Jevíčský rodák Arthur Kessler

Arthur Kessler se narodil 11. října 1903 v Jevíčku. Jeho otcem byl David Kessler (1866-1945), v letech 1900 až 1912 rabín v Jevíčku, a matkou Anna Gottfriedová (1875-1947). V listopadu 1913 se rodina přestěhovala do Černovic v Bukovině.

Černovice patřily v letech 1775 až 1918 Rakousku-Uhersku, roku 1918 se staly součástí Rumunska, roku 1940 je získal Sovětský svaz, roku 1941 opět



Rumunsko, v letech 1944 až 1991 patřily znovu Sovětskému svazu, dnes jsou součástí Ukrajiny. Roku 1900 měly 65 800 obyvatel (Židé 33 %, Ukrajinci 19 %, Němci 17 %, Rumuni 15 %, Poláci 15 %).

Otec David Kessler byl v Černovicích profesorem teologie a v červenci 1914 byl v tomto městě ustanoven rabínem a zástupcem hlavního rabína Rosenfelda. Za první světové války se rodina vrátila do Jevíčka. Je možné, že patřila mezi 400 Židů, kteří přišli, jak píše v jevíčské kronice Emil Tutsch, v roce 1916 do Jevíčka z Haliče a Bukoviny. Část z nich byla podle Fr. Plecha ubytována v tělocvičně u zámečku (viz foto). 12 osob bylo ubytováno v tehdy dosud nezko-laudované budově mateřské školy v ulici Okružní II. Pohlednice vydaná Antonínem Janičkem v Jevíčku. Fotograf neuveden, rok neuveden.

Děti těchto Židů navštěvovaly německé školy. Arthur Kessler studoval gymnázium v Moravské Třebové.

V dubnu 1918 Kesslerovi opustili Jevíčko a podruhé se odstěhovali do Černovic. Ty v té době patřily Rumunsku. Arthur tam navštěvoval Státní střední školu. Po maturitě vystudoval lékařskou fakultu univerzity ve Vídni (1929).

Po ukončení studia musel do konce září 1930 pracovat jako lékař v rumunské armádě. Dne 1. října 1930 byl převezen do záložní služby. Poté 3 roky pracoval

v německé nemocnici jižně od Zwickau. V roce 1933, když po nástupu německých fašistů k moci vzrostly v Německu protizidovské nálady, vrátil se do Rumun-ska. V roce 1937 se oženil s Chaiou Schulsingerovou. Po třech letech 1940 se jim narodila dcera Věra.

Když 28. června 1940 obsadil severní část Bukoviny s Černovicemi Sovětský svaz, rumunští lékaři z obsazené země uprchli. Arthur Kessler se stal v Černovicích ředitelem nemocnice. Dne 22. června 1941 německá vojska se svými rumunskými a maďarskými spojenci přepadla Sovětský svaz. Nad Černovicemi převzali vládu opět Rumuni. Arthur Kessler byl nařazen ze spolupráce se sovětskými orgány a od 30. prosince 1941 do 7. února 1942 byl vězněn. Černovic-ké vojenské velení 4. října 1941 rozhodlo, že všichni Židé budou během 10 dnů posláni na východ za Dněstr. Arthur Kessler - asi na zásah starosty města - transportován nebyl.

V září 1942 však byl poslán do koncentračního tábora Vapniarca. Tam byl svědkem, jak velké množství vězňů bylo postiženo lathyrismem způsobeným požíváním značného množství plodů hrachoru setého (Lathyrus sativus). V těžších případech dochází k ochrnutí nohou, poškození kloubů, kostí a cév. Arthur Kessler nemocné oběťavě ošetřoval. Zřejmě tato zkušenost ho vedla k tomu, že se ve svém profesním životě začal orientovat na alergologii.

Dne 1. května 1943 byl přemístěn do ghetta v Ol-gopolu. Po roce, v souvislosti s postupem sovětské armády na rumunské území, z ghetta unikl. Roku 1944 se s rodinou přestěhoval do Izraele. Tam se mu narodil syn David. Dr. Arthur Kessler se stal ředitelem Alergologického oddělení Zamenhofovy kliniky v Tel Avivu. V březnu 1968 byl zvolen předsedou Izraelské alergologické společnosti.

Je autorem velké řady vysoce ceněných lékařských publikací.

Jevíčský rodák Arthur Kessler zemřel 18. srpna 2000.

Zdroje informací:  
cs.wikipedia.org

sponsored.uwa.edu.au/clima/news/lathyrus/vol3  
Plech, František: Jevíčko a Židé v historii, Příloha Jevíčského zpravodaje, únor 1992  
Tutsch, Emil: Jevíčská kronika, 1. díl (1921-1930)

Štěpán Blažek

## Karel Hašler a Jevíčko

Karel Hašler (1879 Zlíchov - 1941 Mauthausen), písničkář, herec, kabaretiér a režisér, se vyučil rukavičkářem. Nebyla to však práce pro něho. Láhalo ho divadlo. To, že hrál v ochotnickém spolku, ho přestalo uspokojovat. Chtěl se divadlu věnovat cele.

Přečtete si (ve zkrácené podobě), co o jeho úteku od rukavičkářství k divadlu napsal významný český herec Rudolf Deyl st. (2007, s. 84-86): „K polední byl s prací hotov. Začel se do odložené Národní politiky. V inzertní části ho upoutaly nabídky venkovských divadelních ředitelů, jimiž nabízeli hercům angažmá. Karlík už delší čas uvažoval, neměl-li by také využít některého z inzerátů. Dovídal se, že je nutné přiložit repertoár, někdy i podobenku. Jeho repertoár byl zatím velmi chudý, podobenku neměl žádnou. Šetřil, aby si mohl opatřit to nejnnutnější k odjezdu, až bude někde přijat. Ze svého osmizlatkového platu přispíval na domácnost polovičkou a druhou skrblil jako lakomec.“

„Hned druhý den odcházel do dílny svátečně nastrojen. Za polední přestávky vyhledal fotografický atelier a dal se zpodobnit. Zas nová překážka - podobenka mohla být hotova až za týden. Nezbýlo než čekat. Napsal zatím list poste restante pod žádanou značkou Divadlo do Jevíčka. Tušil, že to nebude podnik velkorosý, ale byl tak moudrý, že se nenamáhal doprošovat přijetí u některé předměstské scény. Věděl, že musí z Prahy. Začít je nutno venku, však se dá i tam dobře pracovat.“

„Karlíkovy přípravy špely ke konci. Dostal příznivou odpověď na svůj list. Nedočkávkou otevřel zelenou obálku s rozmáchlým rukopisem. Ředitel Václav Choděra, toho času v Jevíčku na Moravě, mu nabízel hojnost pěkných úloh...“

Václav Choděra (1852-1928) jezdil se svým kočovným divadelním souborem 30 let po moravském venkově. Pochován je v Rájci (Rájec-Jestřebí).

Zdroje informací:

Deyl, Rudolf: Písničkář Karel Hašler, Praha 2007

www.pozitivni-noviny.cz

Štěpán Blažek

## Nálezky mincí v Jevičku a okolí

Známý numismatik Forrer (autor Keltische Numismatik der Rhein-u. Donauländer, str. 150, obr. tab. III., Strassburg 1908) tvrdí ve svém díle, že dostal z Jevička nález několika keltických mincí, z nichž tři si ponechal ve své sbírce. Byly to stříbrné mince tak zvané statery, jež byly ražené Kelty na našem území a jejichž jména neznáme. Stříbrné statery byly raženy v hodnotě didrachmy nebo tetrachachmy. Napodobují mince Filipa Makedonského. Na líci je hlava Dia, na rubu stylizovaný kůň s jezdcem. Přesná lokalizace tohoto nálezu není známa.

Na louce ve Žlíbkách byly nalezeny římské mince. Jsou to tři bronzové mince císaře Aureliana (210–275 po Kr.). Na líci je hlava Caesara. Nález římských i keltických mincí svědčí o tom, že oblast Jevičska ležela na obchodních stezkách z jihu na sever – jantarová stezka – z Kremzu do Pobaltí, a ze západu na východ – z Prahy do Olomouce, Krakova. Nalezené mince dokazují, že náš kraj, již dávno před založením Jevička, byl ve spojení s keltickými oppidy – vlastně prvními městy u nás, nám nejbližší bylo Staré Hradisko u Protivanova, které mělo asi 10.000 obyvatel – i s římským pohraničím na Dunaji.

Keltové (také Galové) přicházi k nám jako národ dobytých lidí kolem roku 400 př. Kr. od jihozápadu. Ovládali zpracování kovů, výrobu skla a byli dovední řemeslníci.

Nejstarší nález mincí v okolí Jevička je z Borotína, je kladen do počátku 12. století. Byl odkryt před rokem 1916 a obsahoval široké rakouské feniky z mincovny v Kremži a německé feniky z mincovny v Chebu. Neobsahoval žádné moravské ražby, takže se předpo-

kládá, že ho zde zanechal nějaký účastník dálkového obchodu.

V lednu 1932 v zahradě pana Toula č. 17 v Uhřicích byla vykopána keramická nádobka na kruhu točená, v níž bylo asi 2000 kusů brakteátů plus dva slitky stříbra. Uhřice byly založeny uherskými zajatci, které sem dovedl výbojný kníže Břetislav I. (1034–1055) z vojenské výpravy do Uher. Název brakteáty pochází z latinského bractea = tenký plátek, plíšek. Tyto jednostranné mince, ražené na velmi tenkém stříbrném střížku knoflíkového tvaru, se nosily v kožených sáčcích, protože byly křehké. Uhřický poklad obsahoval asi 50 druhů ražeb, a to ražby Přemysla Otakara II. a Václava II. aj. V té době (asi 1278–1290) bylo Jevičko již královským městem, Moravu zachvátil velký hlad a mor (1281–1282), a zdejší kraj plenili loupežníci rytíři jako Bedřich ze Šonburku na hradě Bořišově a u Moravské Třebové. Dalšími šlechtici, kteří přepačdáváním kupců hledali rychle zbohatnutí byli Milota z Radkova a Herman z Hoštejna. Hradý těchto tří rytířů dobyt otčím kráľů Závíši z Falkensteinu a Bedřich se zachránil před trestem smrti, jen přimlouvou přátel a slibem, že bude zachovávat mír. Když to porušil, byl potrestán králem jen utětím prstu na pravé ruce, dokonce po smrti Závíšově se stal dvojanem kráľovým a správcem v Míšni.

Kolem roku 1934 bylo nalezeno 2300 kusů stříbrných mincí v Městečku Trnavce (její jméno je odvozeno od „trní“). Část 2113 byla ražena v mincovně v Kremži a druhá část 960 moravských denárů tzv. fenikového typu byla ražena na Moravě. Pochází z 13. století.

Mnohem mladší jsou tři mincovní nálezy z Děštně. Nález 40 stříbrných mincí byl odkryt při stavbě sil-

nice směrem k Roubanině a na Moravskou Třebovou v roce 1910. Jeho uložení se předpokládá v 16. století. Ražby jsou z rakouských mincoven.

V téže době bylo nalezeno při stavbě zmíněné silnice ještě 24 stříbrných mincí, jejichž uložení se klade do doby po třicetileté válce. Nejvýznamnější a naprosto mimořádný je třetí poklad, nalezený v roce 1933 v komplexu budov fary v Deštně. Obsahoval zlaté mince, a to 82 dukátů a 6 stříbrných tolarů. Dukát měl hmotnost 3,49 g a ryzost 23 2/3 karátů. Tolar byla stříbrná mince, která se svým obsahem stříbra měla rovnat zlatým penězům. Vedoucí postavení měl jáchymovský tolar, který se stal nejrozšířenější měnovou jednotkou na světě. Jako obchodní mince se zejména v Orientu rozšířil proslulý tolar Marie Terezie, ražený v prvním roce úmrtí této panovnice v roce 1780. Když Itálie obsadila Habeš, musela v roce 1930 začít razit tuto minci, neboť tamější obyvatelstvo odmítalo přijímat jiná platidla. Pro sběratele razí tuto minci rakouský hlavní mincovní úřad ve Vídni s datem 1780 ještě dnes. Tolary z pokladu v Deštně byly raženy za panovníků Rudolfa II. a Ferdinanda II., část v Sasku. Dukáty byly raženy v Sasku, Belgii, Nizozemí, v biskupství Bamberku, Švédsku, Španělsku a Polsku.

Předpokládá se, že mince byly na faře v Deštně ukryté ke konci třicetileté války. Poklad představuje obrovskou hodnotu a kdo ho ukryl, nevíme. Na své objevení čekal téměř tři staletí. V obrovské bídě a hladu třicetileté války i po ní, v době velkého loupení a rozkrádání země, představoval mimořádnou hodnotu, k jejímuž vyzvednutí se majitel z neznámých důvodů nedostal.

Ing. Jan Suchomel

## Jevičko a pivo

Město bylo spjato s vařením piva od svého povýšení na město kráľovské Přemyslem Otakarem II. roku 1258, kdy k výsadám měšťanů náleželo právo vaření a šenkování piva. Toho roku se vztahovalo na 67 právovárečných domů, roku 1505 již na 70. Nemusely všechny stát na náměstí, byly i v ulicích, tak jako uliční domy bez právovárečného práva opět se nacházely na náměstí. Právovárečných na náměstí bylo 40, při braně Brněnské a Židovské 11, v ulicích ústících do náměstí potom 16 a 3 u věže. Majitel právovárečného domu musel mít pivovarní pánev a sladovnu, ve vaření se musel řídit „pořádkou“ ve vaření. Ta začínala u věže, pokračovala ulicí Klášterní (Kostelní), kolem náměstí a do ulic k branám, končila v ulici Horní farní. Vařilo se po třech nedělích a tak přišla na každého řada za půldruhého roku. Potřebný chmel se pěstoval v okolí města, zdivočelý dnes roste ve Smolenském údolí. Roku 1518 se dostalo jevičským měšťanům poučení podle Uničovského nařízení o pivních várkách a chování se hostů při pití piva.

Roku 1572 (město nebylo již městem kráľovským), majitel města Václav Podstatský z Prusinovic ustanovil přesně jakost piva tím, že naporučil, „aby k jedné várce bráno bylo 7 korců (1 korec cca 93 litrů) sladu a z toho sladu, aby se nevařilo víc, než půl osmé bečky i s dolívku, jednu bečku po 4 vědrech počítajících“ (1 vědro = 40 mázů = 56,6 l). Dovolil také měšťanům vařit jednu várku piva v panském pivovaru ročně, ale s podmínkou, že odvedou čtvrtinu sladu na jednu várku potřebnou jemu a zavázal se vodovod k „městské kašně“ udržovat v dobrém stavu. Ze zprávy soudím, že vrchnost měla v té době ve městě vlastní pivovar, ale kde? Tak velkou várku každý měšťan doma nemohl vařit, když jen sladu bylo 651 l, 1 bečka 226 l... Nebo samostatný pivovar vrchnost neměla, ale ze zájvosti, kterou vzbudil peněžitý zisk právovárečných hruboměšťanů, skupovala od měšťanů právovárečné domy, kde vařila, a vařila bez pořádky. Roku 1594 koupila takto první dům na náměstí (část hotelu Morava), 1603 dalši.

Roku 1650 Kateřina Zalkovská ustanovila novou pravidelnou pořádku pro měšťany ve vaření piva v panském pivovaru... musel být...

Roku 1616 vřcholí počet právovárečných domů počtem 73. Roku 1624 chtěl pivo vařit i augustiniánský klášter, proto si zakoupil na náměstí právovárečný dům č. 40 a vařil bez pořádky. Nastala řada sporů mezi městem a klášterem, město, aby zamezilo brát klášteru vodu, přeložilo vodovodní potrubí, ale klášter se nezalekl a odvezl pivovarní

pánev do vlastní obce Bělé (od roku 1396), kde vařil pivo dál až do roku 1784, kdy byl klášter zrušen. Porušoval tak i „milové právo“ města Jevička, které již roku 1717 nedodržovalo 8 stojících pivovarů a 40 krčem (1 míle cca 7,5 km). V pořadí vaření piva ať doma, či pivovaru byly úlevy před poutí, kdy mohli současně vařit dva měšťané, před jarmarky (4 x do roka), kdy vařilo 6–8 měšťanů, ale tak, aby jim po pouti, či jarmarku nezůstalo více než 1 vědro nevyšenkovaného piva.

Víme, že měšťanům se domácí vaření piva stalo modernizací života neúnosné, proto vařili v pivovaru, dnes č. 106 v Pivovarské ulici, kde měli roku 1711 obecního sládků. K velké změně došlo až v 18. stol. Opatovická vrchnost prodala zámeček společnosti právovárečných měšťanů, která k němu přistavěla pivovar (v letech 1818–1864), o jehož výnosu svědčí „doklady o účtování várek, kontrola jakosti piva, schodky v účetnictví pivovaru, kniha o výnosu měšťanského pivovaru“ – dnes v Okresním archivu.

Roku 1844 právovárečná společnost měšťanů prodává zámek i s pivovarem Židovi Schützovi, po něm se objevuje sládek Morgerstern, další Brauner, od něhož vše za 10 000 zl. kupuje město Jevičko a pivovar tam byl patrně v provozu do roku 1889, protože se později ve zprávě uvádí, že Jevičko nemělo od roku 1889 vlastní pivo. V té době byl velký prosperující pivovar v sousedních Velkých Opatovicích, který vařil pivo kolem 330 let. Rolníkům nastala doba zlá, neměli odbyť ječmene, než u obchodníků, kteří cenu nabízelí již na mlátě, jiná možnost prodeje nebyla. V Jevičku takovým obchodníkem byla rodina Engulů na Třebovské ulici č. 74 se skladem na Okružní II.

Jedinou možností pro rolníky výhodněji zpeněžit ječmen bylo, na popud jevičského advokáta Dr. Josefa Moníka, postavit moderní akciový pivovar se sladovnou, o čemž svědčí zakládající výbor se jmény Karel Appel, poštovník, Karel Tíl, lékárník, Emanuel Sedláček, představitel města. Potřebný kapitál 150 000 zlatých byl získán rozprodejem akcií po 100 zlatých a již se stavělo. Zápis o valné hromadě akcionářů ze 17. 3. 1895 je prvním oficiálním dokumentem nového pivovaru. 29. 1. 1896 byl proveden zápis firmy do obchodního rejstříku v Brně a 30. 3. t. r. byla vařena první várka. V září 1896 byla na řadě již stá, což odpovídá asi 6 000 hl piva. Tak po několika letech mělo Jevičko opět vlastní pivo a nemuselo je dovažet až z České Třebové.

Prvním sládkem z pěti uchazečů byl vybrán František Freml, následovali J. Borecký, J. Stahler (vynálezce stáčecího stroje k plnění láhví, patentovaného roku 1932, na jehož principu pracují stáčecí stroje současnosti). K dalším

sládkům patřili: Heide, M. Pavelčík, J. Zikmund a poslední Dagmar Křihlová. Důležitou prací spojenou s kvalitou piva, zastávali podstarší: V. Procházka, M. Bumba, M. Pavelčík, Prášil, E. Vaněk a J. Dvořák.

I když byla sladovna roku 1912 požárem poškozena, stroje zařízení dodané firmou Kabeláč a Winter v Olomouci s vlastní elektrárnou, jednoválcovým ležatým expanzním parním strojem, 17členným výborem většinou z rolníků a starostů sousedních obcí, pivovar kvalitním pivem rychle získával odběratele i v Brně, Novém Městě na Moravě a v jiných vzdálených místech. Byl podporovatelem všech českých kulturních akcí, v jeho parku „Tilloy sady“ se hrávala divadla, roku 1930 tam získala své místo socha T. G. Masaryka (dílo prof. Martina Poláka, která II. světovou válku přečkala pod schody do sladovny a teprve 6. 12. 1989 nově „objevena“, restaurována akad. sochařem Jaroslavem Hamplem z Horního Štěpánova, aby zdobila Palackého náměstí od 16. června 1990).

Historie pivovaru je opravdu bohatá. Tak, jak nečekaně skončily trosky stáčecího stroje lahvi v padesátých letech minulého století v kovovém šrotu, mohutné sudy k různým účelům vyměněny za kovové moderní tanky, další nová moderní technika jako pro nový pivovar, to vše dlouho svému účelu nesloužilo. Mohu připomenout, že za 90 let provozu (1896–1986) vystavil celkem 1 979 296 hl piva a vyrobil na 38 832 t sladu.

Roku 1987 po 91 letech byl zrušen, pro Jevičko pomník vítězného nelitostného národnostního zápasu. Na rozloučenou poslední pivo uvařil 3. 8. 1987, poslední výstav byl 31. 8. 1987 a potom zbytek piva a suroviny putovaly do Svítav a na jiná místa, včetně důležitého zařízení. Loučilo se 35 zaměstnanců.

A zase se do Jevička od té doby muselo pivo dovažet. Jako zázrakem byl provoz pivovaru bez stáčírny po dalších velkých úpravách a opravách kolem roku 1994 na krátkou dobu obnoven. Pivo se k stáčení do láhví v cisternách vozilo až do Olomouce (i v době povodně roku 1997), což výrobní náklady neúměrně zvyšovalo, proto byl provoz opravdu zastaven, ale objekt opraven od střeš a kominů, ze kterých se nekouří.

Roku 2003 nový majitel firma ERGO Chornice zřizuje moderní pálenici v jižní části objektu a zavádí moderní pálení slivovice z různého ovoce, vařením kvasů nebo výměnou za dodaná stromová jablka.

Alespoň „něco“ se v třetím jevičském pivovaru vaří. Co se nevaří, je výroba různých limonád.

František Plech